

BELEIDSPLAN STICHTING CAMINO CULTURA

1. Pelgrimsroutes als cultureel- en werelderfgoed

In 1987 riep de Raad van Europa de pelgrimsroute naar Santiago de Compostela uit tot de eerste Europese Culturele route. Deze route vanaf de Frans-Spaanse grens was – en is nog steeds – de pelgrimsroute naar Santiago de Compostela. Langs de route liggen ongeveer 1.800 religieuze en seculiere gebouwen die historisch interessant zijn. De route speelde tijdens de middeleeuwen een fundamentele en stimulerende rol bij de culturele uitwisseling tussen het Iberisch schiereiland en de rest van Europa. De Route naar Santiago de Compostela getuigt van de kracht van het christelijk geloof onder mensen van alle rangen en standen in Europa en de rest van de wereld. In 1993 werd de belangrijkste pelgrimsroute naar Santiago de Compostela (de Camino Francès) door UNESCO opgenomen op de World Heritage List als cultureel erfgoed (nr 669). In 2015 werden een aantal andere belangrijke routes naar Santiago de Compostela door UNESCO toegevoegd aan de World Heritage List (nr 669 bis besluit 39 COM 8B.36), namelijk de kustroute, de Primitivo route, de Lièbana route alsmede 16 individuele gebouwen langs deze routes zoals kathedralen, kerken en kloosters. Tevens zijn in 2021 de pelgrimsroutes naar Santiago de Compostela door Frankrijk door UNESCO erkend als werelderfgoed (besluit 44 COM 8B.63).

De culturele waarde (Outstanding Universal Value) van de pelgrimsroutes wordt in de aanbeveling van de International Council on Monuments and Sites aan de UNESCO als volgt omschreven:

ICOMOS 669bis 2015	vertaling
The “Route of Santiago de Compostela” (Spain, 1993) was inscribed on the World Heritage List on the basis of criteria (ii), (iv), and (vi): Criterion (ii): The Pilgrimage Route of St James of Compostela played a fundamental role in facilitating the two-way interchange of cultural developments between the Iberian peninsula and the rest of Europe during the Middle Ages. Criterion (iv): Pilgrimages were an essential part of European spiritual and cultural life in the Middle Ages and the routes that they took were equipped with facilities for the spiritual and physical well-being of pilgrims. The Route of St James of Compostela has preserved the most complete material record in the form of ecclesiastical and secular buildings, settlements both large and small, and civil engineering structures. Criterion (vi): The Route of St James of Compostela is outstanding testimony [to the] power and influence of faith among people of all classes and countries in Europe during the Middle Ages and later.	De “Route van Santiago de Compostela” (Spanje, 1993) werd op de Werelderfgoedlijst geplaatst op basis van de criteria (ii), (iv) en (vi): Criterium (ii): De pelgrimsroute van Sint-Jacob van Compostela speelde een fundamentele rol bij het faciliteren van de wederzijdse uitwisseling van culturele ontwikkelingen tussen het Iberisch schiereiland en de rest van Europa tijdens de Middeleeuwen. Criterium (iv): Bedevaarten waren een essentieel onderdeel van het Europese spirituele en culturele leven in de Middeleeuwen en de routes die ze namen waren uitgerust met faciliteiten voor het spirituele en fysieke welzijn van pelgrims. De Route van St. James van Compostela heeft het meest complete materiële record bewaard in de vorm van kerkelijke en seculiere gebouwen, zowel grote als kleine nederzettingen en civieltechnische constructies. Criterium (vi): De route van Sint Jacobus van Compostela is een uitstekend getuigenis [van] de kracht en invloed van het geloof onder mensen van alle klassen en landen in Europa tijdens de Middeleeuwen en later.

ICOMOS 669bis 2015	vertaling
At its 38th session (Doha, 2014), the World Heritage Committee adopted a retrospective Statement of Outstanding Universal Value that included the following revised justifications: Criterion (ii): The Route of Santiago de Compostela played a crucial role in the two-way exchange of cultural advances between the Iberian Peninsula and the rest of Europe, especially during the Middle Ages, but also in subsequent centuries. The wealth of cultural heritage that has emerged in association with the Camino is vast, marking the birth of Romanesque art and featuring extraordinary examples of Gothic, Renaissance, and Baroque art. Moreover, in contrast with the waning of urban life in the rest of the Iberian Peninsula during the Middle Ages, the reception and commercial activities emanating from the Camino de Santiago led to the growth of cities in the north of the Peninsula and gave rise to the founding of new ones. Criterion (iv): The Route of Santiago de Compostela has preserved the most complete material registry of all Christian pilgrimage routes, featuring ecclesiastical and secular buildings, large and small enclaves, and civil engineering structures. Criterion (vi): The Route of Santiago de Compostela bears outstanding witness to the power and influence of faith among people of all social classes and origins in medieval Europe and later. As a point of information, "The Routes of Santiago de Compostela in France" (France, 1998) was also inscribed on the World Heritage List on the basis of criteria (ii), (iv), and (vi): Criterion (ii): The Pilgrimage Route of Santiago de Compostela played a key role in religious and cultural exchange and development during the later Middle Ages, and this is admirably illustrated by the carefully selected monuments on the routes followed by pilgrims in France. Criterion (iv): The spiritual and physical needs of pilgrims travelling to Santiago de Compostela were met by the development of a number of specialized types of edifice, many of which originated or were further developed on the French sections.	Tijdens zijn 38e zitting (Doha, 2014) heeft het Werelderfgoedcomité een retrospectieve verklaring van Uitzonderlijke Universele Waarde aangenomen die de volgende herziene rechtvaardigingen bevat: Criterium (ii): De route van Santiago de Compostela speelde een cruciale rol in de wederzijdse uitwisseling van culturele vorderingen tussen het Iberisch schiereiland en de rest van Europa, vooral tijdens de Middeleeuwen, maar ook in de daaropvolgende eeuwen. De rijkdom aan cultureel erfgoed die in verband met de Camino is ontstaan, is enorm en markeert de geboorte van de romaanse kunst en biedt buitengewone voorbeelden van gotische, renaissance- en barokkunst. Bovendien, in tegenstelling tot het afnemen van het stadsleven in de rest van het Iberisch schiereiland tijdens de Middeleeuwen, leidden de receptie en commerciële activiteiten die voortkwamen uit de Camino de Santiago tot de groei van steden in het noorden van het schiereiland en leidden tot de oprichting van nieuwe. Criterium (iv): De route van Santiago de Compostela heeft het meest complete materiële register bewaard van alle christelijke pelgrimsroutes, met kerkelijke en seculiere gebouwen, grote en kleine enclaves en civieltechnische constructies. Criterium (vi): De Route van Santiago de Compostela getuigt uitstekend van de kracht en invloed van het geloof onder mensen van alle sociale klassen en afkomst in middeleeuws Europa en later. Ter informatie: "De routes van Santiago de Compostela in Frankrijk" (Frankrijk, 1998) werd ook op de Werelderfgoedlijst geplaatst op basis van de criteria (ii), (iv) en (vi): Criterium (ii): De pelgrimsroute van Santiago de Compostela speelde een sleutelrol in religieuze en culturele uitwisseling en ontwikkeling tijdens de latere Middeleeuwen, en dit wordt op bewonderenswaardige wijze geïllustreerd door de zorgvuldig geselecteerde monumenten op de routes die pelgrims in Frankrijk volgen. Criterium (iv): Aan de spirituele en fysieke behoeften van pelgrims die naar Santiago de Compostela reisden, werd voldaan door de ontwikkeling van een aantal gespecialiseerde soorten bouwwerken, waarvan er vele hun oorsprong vonden in of verder werden ontwikkeld op de Franse secties.

ICOMOS 669bis 2015	vertaling
Criterion (vi): The Pilgrimage Route of Santiago de Compostela bears exceptional witness to the power and influence of Christian faith among people of all classes and countries in Europe during the Middle Ages.	Criterium (vi): De pelgrimsroute van Santiago de Compostela getuigt op uitzonderlijke wijze van de kracht en invloed van het christelijk geloof onder mensen van alle klassen en landen in Europa tijdens de middeleeuwen.

De pelgrimsroutes naar Santiago de Compostela beleven sinds midden jaren 80 een opleving en sterke groei. Dit is zichtbaar in de officiële statistieken van de aantallen uitgegeven compostela's (bewijs voor volbrachte pelgrimstocht) aan pelgrims¹:

1980	209
1990	4.918
2003	74.324
2008	125.601
2013	215.879
2018	327.377
2023	440.326

Mannen en vrouwen zijn gelijkelijk vertegenwoordigd en de pelgrims zijn afkomstig uit veel landen van de wereld, hetgeen een illustratie is van de geweldige culturele diversiteit, uitwisseling en verbinding tussen mensen die door de pelgrimsroutes naar Santiago de Compostela tot stand wordt gebracht.

¹ <https://oficinadelperegrino.com/en/statistics-2/>

2. De rol van de stichting

De pelgrimsroutes naar Santiago de Compostela beleven een enorme opleving en populariteit sinds het midden van de jaren 80. Sindsdien vormen deze routes weer een levende culturele gemeenschap. Pelgrimsroutes zijn een levend organisme bestaande uit een vermenging van cultuurlandschappen, (historische) gebouwen, de gemeenschappen langs de routes en natuurlijk de pelgrims. Zonder pelgrims geen Camino cultuurgoed. Pelgrims brengen hun eigen cultuur naar de routes en de lokale gemeenschappen en nemen de cultuur en spiritualiteit van de pelgrimsroutes in zich op en mee terug naar huis.

De pelgrimsroutes kunnen enkel succesvol zijn en voortleven indien er voldoende zorg en verzorging in brede zin kan worden geboden aan de pelgrims die onderweg zijn. In deze zorg wordt onder meer voorzien door speciale onderkomens voor pelgrims ofwel pelgrimsherbergen/ albergues/ hospitales tegen zeer lage kosten.

Herbergen voor pelgrims

Herbergen voor pelgrims zijn te vinden langs alle routes naar Santiago de Compostela. Deze herbergen zijn er in diverse vormen: groot en klein, eigendom van een gemeente (municipales), van een klooster of kerk, van een pelgrimsvereniging of van particulieren. Geen van deze herbergen heeft een winstdoelstelling.

Herbergen worden voornamelijk bemenst door vrijwilligers (de hospitalero's); dit zijn zelf voormalige pelgrims.

Pelgrimsherbergen zijn enkel toegankelijk voor pelgrims die bij aankomst een officieel pelgrimspaspoort (credencial) moeten kunnen tonen. Zo wordt voorkomen dat de pelgrimsherbergen een toeristisch karakter krijgen.

De herbergen bieden in ieder geval bedden aan pelgrims voor maximaal één overnachting en beschikken daartoe over de benodigde sanitaire voorzieningen. Diverse herbergen bieden daarnaast ook gemeenschappelijke pelgrimsmaaltijden aan de pelgrims. Er zijn herbergen die religieuze dan wel spirituele bijeenkomsten bieden voor pelgrims.

Met het oog op de veiligheid, gezondheid en mentale en spirituele begeleiding van pelgrims is het belangrijk dat hospitalero's goed worden opgeleid en begeleid. Het Nederlands Genootschap van Sint Jacob en de stichting voorzien samen in deze behoefte door:

- Het werven van hospitalero's
- Het bevorderen van een uitwisseling van ervaring en kennis tussen hospitalero's
- Het opleiden van gecertificeerde hospitalero's conform de internationale normen van de afdeling Hospitaleros Voluntarios (Hos Vol) van de Federación Española de Asociaciones de Amigos del Camino de Santiago² (FEAACS)
- Het aanmelden van gecertificeerde hospitalero's bij pelgrimsherbergen op de pelgrimsroutes
- De aanschaf van ondersteunende materialen ten behoeve van pelgrims en hospitalero's (bijv. wasmachines en drogers) als ondersteuning van de herbergen waar hospitalero's werkzaam zijn.

Het Genootschap en de stichting ondersteunen op deze wijze onder meer een grote pelgrimsherbberg in Roncesvalles in Spanje waar jaarlijks ongeveer 50.000 pelgrims uit alle hoeken van de wereld overnachten. Deze herberg is eigendom van een klooster dat niet meer zelf in staat is om de herberg te bemensen. De Stichting zendt hospitalero's uit naar de

² <https://www.caminosantiago.org/cpperegrino/hospitaleros/cursos.asp>

herbergen langs de erkende routes en verzorgt daartoe onder meer de samenstelling van evenwichtige teams van hospitalero's en de planning van de uitzending van deze teams.

De rol van de stichting bij het bevorderen van de routes naar Santiago de Compostela

Hospitalero's

Hospitalero's bemensen de pelgrimsherbergen en zijn ervaren pelgrims; zij werken allemaal als vrijwilliger gedurende een beperkte periode in een herberg (1 tot 4 weken). Herbergen in Spanje accepteren enkel hospitalero's die een certificaat hebben behaald via een door de FEAACS geaccrediteerde opleiding. Momenteel biedt het Genootschap een dergelijke opleiding en het is de intentie dat dit overgenomen gaat worden door de stichting.

Hospitalero's zorgen iedere dag ervoor dat de bedden en sanitaire voorzieningen schoon zijn voordat de nieuwe pelgrims arriveren. Zij ontvangen dagelijks de nieuwe pelgrims en wijzen hen de weg in de herberg en de geldende leefregels. Nieuwe pelgrims tonen hun pelgrimspas en krijgen daarin een stempel; de gegevens van de pelgrims worden vastgelegd, o.a. in verband met de regels van de lokale politie.

Hospitalero's helpen pelgrims bij diverse praktische problemen zoals het vinden van medische verzorging of verloren bagage. Zij bieden ook een begripvol oor voor pelgrims die soms nat en uitgeput na een zware wandeling arriveren. Pelgrims hebben soms bemoediging of aanmoediging nodig. In herbergen die een pelgrimsmaaltijd bieden helpen hospitalero's bij het doen van inkopen en het koken.

Het Genootschap heeft momenteel twee werkgroepen die zich richten op het werven, opleiden en ter beschikking stellen van hospitalero's zoals in het voorgaande hoofdstuk beschreven. Daarnaast heeft het Genootschap een werkgroep die een ontmoetingsplaats voor pelgrims in Santiago de Compostela in standhoudt (de Huiskamer).

De stichting zal een deel van deze werkzaamheden overnemen en uitvoeren en daartoe met de hospitalero's vrijwilligersovereenkomsten aangaan waarin duidelijk wordt vastgelegd dat de hospitalero's worden uitgezonden door en hun werkzaamheden uitvoeren onder regie van (het bestuur van) de stichting.

De stichting zal tevens objecten van cultuurhistorische waarde beheren en ter beschikking stellen aan instanties/locaties waar deze objecten (toekomstige) pelgrims en hospitalero's kunnen inspireren.

3. Statuten en organisatie van de stichting

Inrichting van de stichting:

- De stichting beoogt niet het behalen van winst.
- Het bestuur van de stichting ontvangt geen beloning of vacatiegelden, enkel een vergoeding voor redelijk gemaakte onkosten.
- De vereniging Het Nederlands Genootschap van Sint Jacob heeft het recht een bindende voordracht te doen voor het benoemen van een lid in het bestuur van de stichting.
- Bestuursleden worden benoemd, geschorst en ontslagen door het bestuur, waarbij een twee derde meerderheid is vereist.
- Bestuursleden hebben onderling geen nauwe familiebanden of vergelijkbare relaties. Bestuursleden zijn onafhankelijk van elkaar.
- Het minimum aantal bestuursleden is 3 en maximaal 5.
- Besluiten worden genomen met volstrekte meerderheid van stemmen. Besluiten tot wijziging van statuten worden genomen met een twee derde meerderheid.
- Een batig saldo bij ontbinding zal worden uitgekeerd aan een ANBI.

Doel van de stichting:

De stichting beoogt het bevorderen en beschermen van cultureel erfgoed, specifiek de door UNESCO als werelderf- en cultuurofgoed erkende pelgrimsroutes naar Santiago de Compostela in Spanje en Frankrijk.

Financiering en organisatie:

De stichting verwerft giften/fondsen en vrijwilligers die zich inzetten om dit doel te bereiken. De stichting zal met het Nederlands Genootschap van Sint Jacob afspraken maken; deze afspraken zullen onder meer betrekking hebben op:

- Financiering door het Genootschap van de activiteiten van de stichting voor zover deze niet uit giften of subsidies zelf kunnen worden bestreden door de stichting
- Rapportage door de stichting over de activiteiten en aanwending van de financiële middelen aan het Genootschap
- Gemeenschappelijk te hanteren normen en regels o.a. inzake kwaliteitseisen en vrijwilligers- en reiskostenvergoedingen
- Operationele samenwerking tussen stichting en Genootschap ter bevordering van een efficiënte (financiële- en vrijwilligers-) administratie etc.

Bronnen:

AWR artikel 5b https://wetten.overheid.nl/BWBR0002320/2023-01-01/#HoofdstukI_Artikel5b
Uitvoeringsregeling AWR <https://wetten.overheid.nl/BWBR0006736/2023-01-01/#Hoofdstuk1a>
UNESCO:
<https://whc.unesco.org/en/list/669/>
<https://whc.unesco.org/en/decisions/7982>

Decision 39 COM 8B.36

Routes of Santiago de Compostela: Camino Francés and Routes of Northern Spain, Spain

The World Heritage Committee,

1. Having examined Documents WHC-15/39.COM/8B and WHC-15/39.COM/INF.8B1,
2. Approves the extension of the **Route of Santiago de Compostela** to include the **Routes of Santiago in Northern Spain**, which becomes **Routes of Santiago de Compostela: Camino Francés and Routes of Northern Spain, Spain**, on the World Heritage List on the basis of **criteria (ii), (iv) and (vi)**;
3. Adopts the following Statement of Outstanding Universal Value:

Brief synthesis

The Route of Santiago de Compostela is an extensive interconnected network of pilgrimage routes in Spain whose ultimate destination is the tomb of the Apostle James the Greater in Santiago de Compostela, in Galicia. According to Saint Jerome, the apostles were to be interred in the province where each had preached the gospel. The tomb believed to be that of James the Greater was discovered in Galicia in the 9th century, a period when Spain was dominated by Muslims. Its discovery was of immense importance for the Christian world, and Compostela soon became a place of Christian pilgrimage comparable in importance to Jerusalem and Rome.

The almost 1500-km-long network of four Northern Routes (Primitive, Coastal, Interior of the Basque Country-La Rioja, and Liébana) are at the origin of the Jacobean pilgrimage. They are directly linked to the discovery of the Apostle's tomb, and to its promotion by the Kingdom of Asturias. It was not until the 11th century that the Northern Routes were surpassed by the 738-km-long French Route, which was less difficult to traverse and became the primary Way of Saint James across the Iberian peninsula to Compostela.

The Route of Santiago has been a meeting place for its pilgrims ever since it emerged some eleven centuries ago. It has facilitated a constant cultural dialogue between the pilgrims and the communities through which they pass. It was also an important commercial axis and conduit for the dissemination of knowledge, supporting economic and social development along its itineraries. Constantly evolving, this serial property includes a magnificent ensemble of built heritage of historical importance created to fill the needs of pilgrims, including churches, hospitals, hostels, monasteries, calvaries, bridges, and other structures, many of which testify to the artistic and architectural evolution that occurred between the Romanesque and Baroque periods. Outstanding natural landscapes as well as a rich intangible cultural heritage also survive to the present day.

Criterion (ii): The Route of Santiago de Compostela played a crucial role in the two-way exchange of cultural advances between the Iberian Peninsula and the rest of Europe, especially during the Middle Ages, but also in subsequent centuries. The wealth of cultural heritage that has emerged in association with the Camino is vast, marking the birth of Romanesque art and featuring extraordinary examples of Gothic, Renaissance, and Baroque art. Moreover, in contrast with the waning of urban life in the rest of the Iberian Peninsula during the Middle Ages, the reception and

commercial activities emanating from the Camino de Santiago led to the growth of cities in the north of the Peninsula and gave rise to the founding of new ones.

Criterion (iv): The Route of Santiago de Compostela has preserved the most complete material registry of all Christian pilgrimage routes, featuring ecclesiastical and secular buildings, large and small enclaves, and civil engineering structures.

Criterion (vi): The Route of Santiago de Compostela bears outstanding witness to the power and influence of faith among people of all social classes and origins in medieval Europe and later.

Integrity

The property contains all the key elements necessary to express the Outstanding Universal Value of Route of Santiago de Compostela: French Route and Routes of Northern Spain, including the routes themselves and the ecclesiastical and secular buildings, large and small enclaves, and civil engineering structures necessary to sustain the act of pilgrimage. The serial property is of adequate size to ensure the complete representation of the features and processes that convey the property's significance, and it does not suffer unduly from adverse effects of development or neglect. An added layer of protection for this extensive serial property is provided by buffer zones.

Authenticity

Route of Santiago de Compostela: French Route and Routes of Northern Spain is substantially authentic in its forms and designs, materials and substances, and use and function. The majority of the routes themselves follow their historic trajectories, and many retain their historical characteristics; along the five itineraries, the various built components included in this serial property are characterized by a high level of conservation. The property's function and use as a pilgrimage route has continued for more than a millennium. The links between the Outstanding Universal Value of the routes and their attributes are therefore truthfully expressed, and the attributes fully convey the value of the property.

Protection and management requirements

Pursuant to the First Additional Provision of the Spanish Historical Heritage Act, Law 16/1985 of 25 June 1985, the Camino de Santiago was registered in the category of Historical Complex as a Property of Cultural Interest (Bien de Interés Cultural), the highest level of cultural heritage protection in Spain. In exercise of their competences, the Autonomous Communities through which the routes pass have each defined the protection of this serial property in their respective territories. The routes are Crown property, and the built components are under a mixture of private, institutional, and public sector ownership, as are the buffer zones. The serial property is managed by the Jacobean Council (Consejo Jacobeo), which was created for the purpose of collaborating on programmes and actions to protect and conserve it; to further its promotion and cultural dissemination; to conserve and restore its historical-artistic heritage; to regulate and promote tourism; and to assist pilgrims.

Notwithstanding these arrangements, systematic actions will be needed to address the potential threats posed by industrial and urban growth and development, new transportation infrastructure such as motorways and railways, pressure from increased tourism and the number of pilgrims, and rural depopulation. Enforcement of

regulatory measures and legislation will be crucial, as well as the development of environmental and heritage impact studies for new construction. In addition, urban development schemes of the municipalities along the routes will need to ensure protection of the attributes that sustain the Outstanding Universal Value of the property.

4. Recommends that the State Party give consideration to the following:
 1. Fully documenting the management system for the serial extension and for the already inscribed property, particularly concerning how it preserves the Outstanding Universal Value of the serial property and ensures its effective protection for present and future generations;
 2. Revising and augmenting the key monitoring indicators to relate more directly to the proposed Statement of Outstanding Universal Value, and adding specific indicators, periodicity, and institutional responsibilities;
 3. Carrying out heritage impact assessments in accordance with ICOMOS Guidance on Heritage Impact Assessments for Cultural World Heritage Properties before any developments such as renewals, demolitions, new infrastructure, land-use policy changes, or large-scale urban frameworks are approved and implemented.